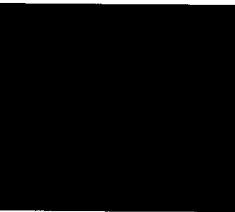

CDV in gesprek over civiele journalistiek

Jay Rosen is Professor of
Journalism New York
University.

Journalistiek zou bedreven moeten worden om betrokkenheid van burgers bij de democratie te stimuleren, de pers is immers medeverantwoordelijk voor de kwaliteit van democratie. Professor Jay Rosen, een van de grondleggers van de civiele journalistiek: 'Als over democratische politiek, het publieke debat en het dagelijks nieuws lacherig en cynisch wordt gedaan, dan worden de problemen van de gemarginaliseerde groepen in de samenleving ook een grap'.

In Christen Democratische Verkenningen (nr. 3 1999) verscheen eerder een artikel van Nico Drok over civiele journalistiek. Voor dit nummer interviewde hij professor Rosen, ter gelegenheid van het boek *'What are journalists for'* dat in november in zal verschijnen.

CDV: Professor Rosen, u wordt beschouwd als een van de grondleggers van de *public journalism*, oftewel de civiele journalistiek. Kunt u iets over uw professionele achtergrond en motivatie vertellen?

ROSEN: ‘Nadat ik de universiteit verlaten had ben ik heel kort journalist geweest. Ik raakte al gauw meer geïnteresseerd in denken en schrijven over de pers. Ik kwam er echter al snel achter dat ik daartoe nog onvoldoende bagage had en ging daarom promoveren bij mediawetenschappen. Mijn proefschrift ging over “het publiek”. Als uitgangspunt nam ik de vooronderstellingen over het publiek die gangbaar zijn in de democratietheorie. De hoofdvraag was: vertoont het werkelijke publiek eigenlijk wel overeenkomsten met het beeld dat daarvan in de democratische theorie wordt geschetst? En als het antwoord nee is, zoals velen denken, wat moeten we dan met dat gegeven? Ik was daarbij speciaal geïnteresseerd in de implicaties daarvan voor de pers. Moeten journalisten het publiek slechts van de juiste feiten voorzien? En bestaan er eigenlijk wel de ‘juiste feiten’? Of is het de eerste taak van de pers het publiek actief te betrekken in de democratie en hen te stimuleren mee te doen aan het publieke debat en maatschappelijke activiteiten.’

Publieke opinie wispelturig en onbetrouwbaar

CDV: In uw proefschrift nam het grote debat tussen de Lippmann en Dewey een belangrijke plaats in. Waarom?

ROSEN: ‘De vragen die ik hiervoor formuleerde vormden het strijdpunt van het in de Verenigde Staten beroemd geworden debat tussen Walter Lippmann en John Dewey over de aard van het publiek. In zijn boek *Public Opinion* uit 1922 was Lippmann sceptisch: mensen zijn veel te druk met hun eigen kleine besognes, ze worden overweldigd door de grote complexiteit van de meeste vraagstukken, zijn makkelijk te manipuleren en daarom niet in staat de politiek op een intelligente manier richting te geven. Lippmann had meer vertrouwen in experts. Deze moesten regeringsleiders de noodzakelijke feiten kunnen verschaffen ten behoeve van beleidsbeslissingen. Hij vond de publieke opinie te wispelturig en onbetrouwbaar. Hij achtte de pers niet in staat daarin verandering te brengen. Opvallend natuurlijk dat Lippmann als vooraanstaand journalist zo weinig vertrouwen had in zijn eigen beroepsgroep. Dewey was het met Lippmanns analyse grotendeels eens, maar niet met zijn conclusie. Hij vroeg zich af: hoe kunnen we nou weten waar toe het publiek in staat is, zolang mensen niet werkelijk worden gestimuleerd om te participeren? Laten we eerst uit alle macht proberen een politiek systeem, een onderwijsfilosofie, een betrokkenheid-vergrotende pers en een democratische cultuur te scheppen die het publiek tot een evenwaardige ‘macht’ maakt. Eerder kan onmogelijk een afgerond oordeel uitgesproken worden over wat de publieke opinie werkelijk vermag. Dat was de kern van zijn antwoord aan Lippmann.’

CDV: Hoe leidde deze studie uiteindelijk tot de stroming civiele journalistiek?

ROSEN: 'In eerste instantie was ik geïnteresseerd in deze controverse vanuit een louter wetenschappelijke invalshoek. Maar hoe meer ik er over las en nadacht, hoe meer ik overtuigd raakte van het belang en de relevantie van deze discussie voor de hedendaagse journalistiek. Rond 1989 kreeg ik lucht van enkele prille experimenten van wat later civiele journalistiek zou worden. Deze speelden zich af in de marge, bij enkele kleine Amerikaanse dagbladen. Naar mijn mening hadden die journalisten Dewey's boodschap ter harte genomen: de lezers te betrekken bij de publieke zaak en het maatschappelijk debat op een hoger niveau te tillen. Journalisten die hierin geloofden, gingen hun werk heel anders bekijken. Ze zagen zich niet alleen meer als leveranciers van informatie of verhalen. Ze waren mensen aan het ondersteunen om zich tot een publiek te groeperen, zoals dat Dewey voor ogen had gestaan. Daarom nam ik het op mij om in de openbaarheid het belang en de achtergrond van deze experimenten onder de aandacht te brengen. Ik begon er over te spreken en te schrijven, en organiseerde seminars voor belangstellende journalisten. Mijn aandeel in het ontstaan van de stroming "civiele journalistiek" bestaat in het ontwikkelen van de filosofie van de stroming: zodat nieuwe initiatieven gestimuleerd worden, de bezwaren van tegenstanders gepareerd worden en het werk van een aantal journalisten in het ruimere verband wordt geplaatst van de grotere hedendaagse problemen van democratie en publieke domein. Daarnaast heb ik betoogd dat het smeden van de juiste verbindingen -tussen pers en gemeenschap, journalistiek en

publiek, burgers en de politiek- ook een verstandige strategie is voor journalisten die zich zorgen maken over de toekomst van hun vak.'

CDV: Voorzover ik kan overzien, geeft u de voorkeur aan de naam *public journalism*. Anderen, bijvoorbeeld Christians, prefereren *communitarian journalism*. Is dit een futiliteit of heeft deze naamgevingskwes- tie een diepere achtergrond?

ROSEN: 'Nou, we moesten natuurlijk een naam bedenken, anders zou niemand er aandacht aan hebben besteed. Bovendien was het zinvol om het -naar ons idee reëel- verschil met de doorsnee-journalistiek goed te markeren. Sommigen spreken liever van *civic journalism* of zelfs *community-assisted reporting*. Uiteindelijk doet de naam er weinig toe: het gaat om wat er feitelijk gebeurt en de ideeën daarachter. *Public journalism* of civiele journalistiek is schatplichtig aan het communitarisme, maar is niet hetzelfde! Ik geef de voorkeur aan *public journalism*, omdat ondersteuning van het publiek -in de zin van een verzameling alerte en betrokken burgers die bereid zijn hun rol in de democratie te spelen- het doel van de journalistiek is of zou moeten zijn. Zonder zo'n publiek verliest de pers haar bestaansrecht. Professionele journalistiek verliest makkelijk het contact daarmee. Voorzover we succes hebben gehad, is dat dankzij het verrassende feit dat een aantal journalisten het met ons eens bleek te zijn.'

CDV: Hoe zou u de kern van civiele journalistiek omschrijven?

ROSEN: ‘Help burgers niet alleen om zich te informeren, maar ook om betrokken te raken. Mensen voelen zich meer betrokken als ze het gevoel hebben dat er naar hen geluisterd wordt; daarom is het zo belangrijk van onderop te beginnen. Een belangrijke leuze van ons is daarom: “Begin waar de burger begint, maar stop niet waar de burger stopt.” We willen de grote instituties, beleidsdebatten of machtige spelers niet links laten liggen, maar hen benaderen met de zorgen van de burger in het achterhoofd. De stem van de burger is overigens niet de Stem van God, maar wel vertrekpunt. Een ander leidend beginsel is: “Experts van voor- naar achtergrond.” Deskundigen behoeven niet uit het nieuws geweerd te worden, als zij het maar niet meer zo domineren.’

CDV: Een ander kenmerk is de grote nadruk op de ‘context’. Waarom?

ROSEN: ‘Civiele journalistiek zegt niet slechts “plaats feiten in hun context”; dat is iets wat alle serieuze journalistiek probeert te doen. Waar het om gaat bij publieke vraagstukken is perspectief te bieden: het niet laten bij een beschrijving van wat er mis gegaan is of wie ruzie met wie heeft, maar ook een analyse geven van wat er nodig zou zijn om een zaak weer vlot te trekken. De benadering van de civiele journalistiek onderscheidt zich door het accent op inventarisatie van te maken keuzes en bijbehorende argumenten, op het bedenken van alternatieven en onder de aandacht brengen van ervaringen die anderen hebben gehad bij het oplossen van vergelijkbare problemen.’

CDV: Sommige van uw collega’s bepleiten in dit verband een wat ruimere aandacht voor successen en voor positief nieuws...

ROSEN: ‘Ik voel me wat ongemakkelijk bij de omschrijving van civiele journalistiek als een zoektocht naar “goed nieuws”. Het gaat er mij niet om dat het nieuws vrolijk en optimistisch moet zijn, maar wel dat sociale inzinkingen, politieke onenigheden, mislukken van beleid, overheids corruptie en bureaucratisch broddelwerk een te beperkt beeld van het openbare leven geven. Om te gaan participeren moeten mensen het gevoel hebben dat er iets mogelijk is; dat is iets anders dan hen de illusie geven dat het allemaal prima loopt. Daarom moet het accent meer liggen op wat er geleerd kan worden van pogingen om problemen op te lossen en de vooruitgang die daarbij geboekt wordt.’

Crisis van de publieke zaak

CDV: Een belangrijke stelling van de civiele journalistiek is dat er sprake is van een crisis in de publieke zaak. Welke bewijzen bestaan er voor die stelling?

ROSEN: ‘Ten eerste zijn er diverse empirische aanwijzingen voor de juistheid van deze stelling. Een stem uitbrengen is de belangrijkste vorm van politieke participatie. Daarmee is het slecht gesteld. In de Verenigde Staten, beschikken we over solide, lange termijngegevens die een voortdurend teruglopende opkomst bij verkiezingen aangeven. Ten tweede hebben we te maken met een afname van vertrouwen in belangrijke instituties: van regering en

politieke partijen tot advocaten, artsen, scholen en de pers. Ten derde levert het werk van de Harvard politicoloog Robert Putnam harde bewijzen voor een teruggang in vrijwilligerswerk, in de kerken, het Rode Kruis, de padvinderij, leesoudergroepen en vele andere informele arena's van het publieke domein. Deze zijn het sociale kapitaal van een samenleving. Buitenstaanders worden burgers wanneer ze zich inzetten voor anderen, deel gaan uitmaken van verenigingen en netwerken en zich zo de normen van hun omgeving eigen kunnen maken. Mensen leren elkaar daar begrijpen, met elkaar samen te werken en problemen aan te pakken. Hoewel er in de Verenigde Staten, maar tot op zekere hoogte in het gehele Westen, een diep verankerde traditie van particulier initiatief is, zijn er zeker redenen om ongerust te zijn over afkalving daarvan. Naast empirische zijn er ook meer intuïtieve aanwijzingen voor de crisis in de publieke zaak. Lokale gemeenschappen en de natie hebben het steeds moeilijker met het aanpakken van problemen, het voeren van een eerlijk debat en mensen daarbij betrekken. De analyse dat het publieke debat niet goed functioneert wordt breed gedeeld, omdat het ontaardt in hetzij vermaak hetzij hard schreeuwen. Wij kijken niet nostalgisch naar een of andere (imaginaire) gouden eeuw toen de democratie nog perfect werkte. We vergelijken wat we nu hebben met wat nodig is om de democratie zo sterk mogelijk te maken.'

CDV: De experimenten uit het einde van de jaren tachtig, die u noemde, werden gedaan door kleinere regionale en lokale kranten. Waarom juist zij?

ROSEN: 'Het klopt dat de voorhoede van civiele journalistiek tot nu toe te vinden was in de kleine en middelgrote lezersmarkten in de Verenigde Staten, en niet op nationaal niveau of in tot de verbeelding sprekende steden als New York of Washington. Wellicht sta ik hierin alleen, maar volgens mij is er niets -noch het doel, noch de centrale beginselen- waardoor civiele journalistiek beperkt zou moeten blijven tot het lokale niveau of de kleinere kranten. Het is eenvoudigweg zo gelopen, omdat de journalisten van deze kranten ontvankelijker bleken voor de argumenten en graag bleken te experimenteren. Mogelijk voelden zij het verslappen van de aandacht van hun lezers en het verbrokkelen van het gemeenschapsleven beter aan dan anderen. Mogelijk hadden zij een wat minder starre opvatting over wat goede journalistiek kan zijn. Wellicht waren ze gewoon makkelijker aanspreekbaar. Hoe dat ook zij, in de beeldvorming wordt civiele journalistiek geassocieerd met kranten van kleinere steden, waar veel goed werk is gedaan.'

CDV: Hoe goed doen de kranten uit de Amerikaanse *mainstream* hun werk met betrekking tot het revitaliseren van het publiek?

ROSEN: 'De Amerikaanse kranten uit de *mainstream* beslaan het hele spectrum van zeer goed tot zeer slecht. De meeste hebben geen lokale concurrentie, dus ze kunnen op eigen houtje en in betrekkelijke rust bepalen welke diensten zij het publiek leveren. Veel Amerikaanse journalisten zijn beter opgeleid dan ooit en stre-

ven oprecht naar kwaliteit. Ze zijn intelligent, vastbesloten, vasthoudend en principieel. Ik heb steeds meer waardering voor hen gekregen en voor hun werk gezien de enorme druk waaronder gewerkt moet worden. In het bijzonder moet de toenemende economische druk genoemd worden. Ik verwijt de Amerikaanse journalistiek dan ook niet dat ze slecht werk levert, maar dat ze altijd en overal hetzelfde op dezelfde manier aanpakt: ongeacht plaats, gebeurtenis of onderwerp. Dat kan veranderen wanneer journalisten zich meer verantwoordelijk zouden voelen voor de kwaliteit van het publieke leven en bereidwilliger zouden zijn te experimenteren.'

Het effect van civiele journalistiek

CDV: Als civiele journalistiek effect zou hebben, waaraan zouden we dat dan merken? Aan de veranderende attitude van journalisten, een andere inhoud van de krant, een veranderende betrokkenheid bij het openbare leven bij het publiek, andere signalen?

ROSEN: 'Met dit punt heb ik lang geworsteld en we moeten dit voor een deel nog uitvinden. Natuurlijk is de ultieme toets of de kwaliteit van het openbare leven op enigerlei wijze verbetert ten gevolge van wat civiele journalisten doen. Dat laat zich echter moeilijk bepalen. Veel sceptici uit de traditionele journalistiek, die eerst willen weten of civiele journalistiek werkt, zouden het moeilijk krijgen als zij de effectiviteit van hun eigen benadering zouden moeten aantonen. Dat maakt mij wat achterdochtig over de bedoeling van

hun vraag. Aan de andere kant, omdat wij veranderingen voorstellen mag van ons een antwoord worden verwacht.

Ik geloof niet dat het fair is om grote sprongen voorwaarts te verwachten: hogere opkomstpercentages bij verkiezingen, een toevloed van nieuwe lezers of groot enthousiasme over onze democratie. Daarvoor zijn er veel te veel andere factoren en actoren in het spel. Mijn eigen maatstaf voor civiele journalistiek is of de betrokkenen iets leren van hun inspanningen. Dat is voor mij veruit het belangrijkste ijkpunt. Wordt het inzicht van journalisten in hun gemeenschap verdiept en verrijkt? Ontdekken ze iets over de kloof tussen hen en de burger? Leren ze door te experimenteren met civiele journalistiek hoe ze hun dagelijkse product structureel kunnen verbeteren, of blijven het losse projecten? Krijgen ze weer meer plezier in hun werk? Verder is het interessant of er iets verandert in de relatie tussen de krant en zijn lezers. Wordt het een meer open, eerlijker tweerichtingsverkeer? Begrijpen mensen wat hun krant probeert te bereiken? Worden ze erbij betrokken? En lukt dat of stuit men op achterdocht en onverschilligheid? De antwoorden op deze vragen verschillen per plaats en situatie.'

CDV: Kunt u eens wat voorbeelden geven van succesvolle experimenten of dagelijkse praktijken voortgekomen uit de vernieuwing door civiele journalistiek?

ROSEN: 'Tot de meest succesvolle innovaties behoort een andere manier om verkiezingen te verslaan. Deze methode, die nu wordt gebruikt in veel Amerikaanse ste-

den is gebaseerd op het ontdekken van een "agenda van de burger", een lijst met de thema's die de burger belangrijk vindt en die de journalist helpt zijn aandacht te houden bij onderwerpen die publiek belang hebben. Dat voorkomt dat het nieuws gedomineerd wordt door de peilingen en wie met de winst zal gaan strijken. Deze andere benadering, gebruikt door de Wichita Eagle in 1990 en de Charlotte Observer in 1992, is behoorlijk succesvol gebleken. Ook eenvoudige verbeteringen om mensen de kans te geven betrokken te raken -informatie in de krant opnemen hoe men kan helpen, waar vrijwilligers zich kunnen aanmelden of waar kandidaten debatteren- hebben succes gehad. Kranten die getracht hebben een katalysator te zijn van acties van burgers -rond kwesties als het verbeteren van onderwijs, het bestrijden van drankmisbruik, het bevorderen van democratisch leiderschap- hebben regelmatig enorme respons geogst. Maar het komt ook vaak voor dat inspanningen van journalisten niets uitgedaald hebben. Je kunt immers een of twee keer burgers bij elkaar brengen rond een thema en toch niets bereiken.'

CDV: Wat kunnen we daar van leren?

ROSEN: 'Wie wonderen verwacht omdat de krant zich ergens mee bemoeit, komt bedrogen uit. De beste resultaten worden vaak bereikt door diegenen die de gemeenschappen waarin ze werken goed kennen, daarbinnen een publieke behoefte signaleren en zich afvragen "kan een andere benadering misschien iets uithalen"? Het eenvoudigweg kopiëren van andermans successen of met anderen

meeliften is meestal niet effectief. Het is gewoon lastig om de maatschappelijke betrokkenheid te vergroten. De ene filosofie voor de andere inruilen betekent nog niet dat burgers en andere sleutelfiguren zich dan meteen aangesproken voelen. Civiele journalistiek vergt, net als alle andere vormen van journalistiek, diepgaande kennis van het gemeenschapsleven op een bepaalde plek. Het vraagt om een goed gevoel voor timing, oordeelsvermogen, prudentie en weten waar je heen wil. Het heeft niets met wonderen te maken. Het is evenmin een kwestie van louter techniek. Het gaat er om de goede vragen te stellen: wat is er voor nodig om mensen bij de publieke zaak te betrekken om de democratie tot leven te brengen in deze stad, in dit land, inzake dit onderwerp? Hoe kunnen wij als journalisten daarbij helpen?'

CDV: Hoeveel redacties werken er op dit moment volgens de principes van civiele journalistiek?

ROSEN: 'Dat weten we niet. Niemand heeft geprobeerd dat op een betrouwbare manier in kaart te brengen. Onderzoekers van het door mij geleide *Project on Public Life and the Press* schatten dat rond 1995 ongeveer 200 nieuwsorganisaties op een of andere wijze iets met die principes gedaan hadden. Dat getal ligt nu waarschijnlijk twee keer zo hoog, maar omvat ook kranten of omroepen die slechts aan een of twee projecten deelnamen en het daar vervolgens bij gelaten hebben. Nu de civiele journalistiekenbenadering steeds meer naast de meer gewone wordt gebruikt, er zo nu en dan deels in opgaat

of soms zelfs een tweede natuur wordt, komt het steeds meer voor dat “*doing public journalism*” niet meer als zodanig wordt herkend en benoemd. Dat maakt tellen des te moeilijker.’

Is civiele journalistiek haalbaar?

CDV: De toekomst van het dagblad is in vele landen onzeker. Uitgevers lijken alleen nog bereid te investeren in nieuwe technologie en niet in lange termijnresearch of andere methoden met hoge kosten en onzekere opbrengsten. Is civiele journalistiek eigenlijk wel haalbaar in een vercommercialiseerde samenleving en mediaomgeving?

ROSEN: ‘Misschien zou de vraag moeten luiden: is journalistiek überhaupt nog wel haalbaar? Want de commerciële druk in de media-industrie en de onzekerheid die de nieuwe technologie met zich brengt, bedreigt alle vormen van journalistiek die publieke dienstbaarheid beogen. Voor mij is het de vraag of de pers als democratisch instrument zal overleven. En nog veront-rustender: het is zelfs maar de vraag of de bevolking van zogenaamde democratieën als “publiek” zal blijven bestaan of dat de markt alles zal gaan overheersen, niet alleen de zakelijke wereld, maar ook het gemeenschapsleven, de politiek etcetera. Er bestaan tenslotte alternatieven voor democratie, zelfbeschikking en een civiele cultuur als basis voor het openbare leven. Het meest voor de hand liggende alternatief is om de wereldmarkt, samen met maximale menselijke mobiliteit en voort-gestuwd door de motor van de technologie, alle andere vormen van maatschappe-

lijke organisatie te laten over nemen. Die trend is zeker zichtbaar in het Westen, maar ook in ontwikkelingslanden. Of de journalistiek zal overleven als een eigensoortige vorm van publieke dienstverle-ning is onderdeel van een veel omvangrij-ker vraag, namelijk: welke betekenis van “democratie” zal in de komende jaren overeind blijven? Anders gesteld: worden internationale marktkrachten oppermach-tig of zullen naties het lot in eigen hand houden? Volgens mij weten we het ant-woord daarop niet en civiele journalistiek kan het antwoord daar ook niet op geven. Maar het is wat naïef om je af te vragen of zo’n kleine hervorming commercieel haalbaar is, terwijl de complete serieuze jour-nalistiek wordt bedreigd.

Tegelijkertijd denk ik dat het belangrijk is dat journalisten zich afvragen hoe hun werk commercieel levensvatbaar kan blij-ven, zolang ze dat maar doen onder het motto van de voormalige London Times redacteur Harold Evans: “*The challenge is not to stay in business, it is to stay in journa-lism*”. Financiële levensvatbaarheid niet als doel, maar als middel om je vak te kunnen blijven uitoefenen. Mijn claim is dat een betrokken publiek, een sterke civiele cultuur, een attent en dienstbaar bestuur, een gemeenschap die haar pro-blemen wil aanpakken, samen met kwali-tatief goede journalistiek de vooruitzich-ten voor de pers rooskleuriger maakt, inclusief de financiële vooruitzichten. Ik heb niet in het minst de illusie dat de *cap-tains* van de media-industrie deze opvat-ting delen en bereid zijn er in te investe-ren. Zij hebben meestal een beperkte kijk op wat “werkt” en een korte-termijnopvat-ting over de toekomst. Daarom is het zo

belangrijk dat journalisten zelf -en anderen die geven om de gezondheid van de pers- hun eigen argumenten voor verandering verder ontwikkelen. Niemand weet precies hoe commercieel succes en het dienen van de publieke zaak in een nieuwe, meer concurrerende mediaomgeving gecombineerd kunnen worden. Civiele journalisten proberen daarin, met alle beperkingen, een weg te vinden. Wie zegt dat die poging tot mislukken is gedoemd, moet maar zeggen wat er dan gebeuren moet. Oftewel: hebt u een beter idee? Mij vertellen dat marktkrachten het tegenwoordig voor het zeggen hebben is hetzelfde als me er op wijzen dat het regent. Dat kan ik zelf ook nog wel vaststellen door even naar buiten te kijken.'

CDV: Welke veranderingen zijn nodig in de opleidingen voor de journalistiek?

ROSEN: 'In de Verenigde Staten verzorgen de scholen op adequate wijze de beroepsvoorbereiding, hoewel het steeds moeilijker wordt de technologische ontwikkelingen bij te houden en de tekortkomingen als gevolg van een verslechterend onderwijssysteem recht te breien. Maar de scholen doen het slecht als het gaat om inhoudelijke discussies over het vak. Zij zijn over het algemeen geen levendige centra voor reflectie en vernieuwing. Zij voorzien het ambacht niet van nieuw intellectueel bloed. De meeste redacteuren zouden niet op de gedachte komen om zich voor nieuwe ideeën of voor de oplossing van een bepaald praktisch probleem tot een van de scholen te wenden. Jonge mensen, fris van school, zouden het meest idealistisch en energiek moeten zijn, en het meest

geschikt om ingesleten gewoonten en traditionele denkwijzen ter discussie te stellen. Helaas is dit niet het geval. Zij hebben de neiging al bij voorbaat cynisch te zijn, volledig volgzzaam binnen het denkraam en de conventies van het veld. Dat is niet hun fout, maar de fout van hun opleiding, hun docenten. Tijdens mijn bezoeken aan journalistenopleidingen van gerespecteerde universiteiten is het me meer dan eens overkomen dat studenten dingen zeggen als: "Die civiele journalistiek van jou klinkt mooi, maar mensen willen niet betrokken zijn bij politiek en maatschappelijk leven. Ze willen geweld, sensatie en spektakel, zoals de O.J. Simpsonzaak. Zij zijn geïnteresseerd in hun eigen leventje, niet in democratie of het publieke domein." Deze houding vind ik verbazingwekkend, dus ik stel ze de vraag: als dit allemaal inderdaad waar zou zijn, hoeveel kans is er dan nog dat jullie na afstuderen serieus journalistiek werk kunnen doen? Daar hebben ze dan natuurlijk geen antwoord op. Maar het onderliggende probleem is dat het hoger onderwijs deze houding op een of andere wijze bevordert, of het op zijn minst door laat zeuren. En ik vind niet dat journalisten moeten bijdragen aan het in diskrediet brengen van politiek en public culture. Als over democratische politiek, het publieke debat en het dagelijkse nieuws lacherig en cynisch wordt gedaan, dan worden de problemen van de gemarginaliseerde groepen in de samenleving ook een grap. Als de belangrijke democratieën niet in staat zouden zijn een brede basis van betrokken burgers overeind te houden, dan zullen zij evenmin in staat zijn hun problemen aan te pakken. En dat geldt zeker voor hard-

nekkige en splijtende problemen, zoals immigratie, medische zorg en verdelingsvraagstukken. Ik wil duidelijk stellen dat de journalistiek voor dit alles niet de oplossingen kan bieden. Wat de pers kan bijdragen is zeer beperkt in vergelijking met bijvoorbeeld de politiek. Maar wat de journalistiek wel kan, is zich afvragen of zij niet juist bijdraagt aan de verwijdering of vervreemding van mensen van de publieke sfeer. En dan gaat het om mensen uit alle rangen, standen en klassen, om allen aan wie de democratie verplichtingen heeft, dus ook om de journalisten zelf. Want ook zij maken deel uit van de samenleving en hebben belang bij het goed functioneren van democratie en samenleving.'

Inspiratie en innovatie

CDV: Wat moet er anders?

ROSEN: 'In Amerika is het mogelijk dat studenten afstuderen in de journalistiek zonder zich in het verschijnsel democratie te hebben verdiept. Het is niet noodzakelijk iets te weten van gemeenschapsleven, burgerschap en civiele cultuur. Er wordt niet van ze gevraagd de zin van publieke instituties te begrijpen, anders dan hoe je er informatie uit moet zien te krijgen en hoe je het nieuws dat daar gemaakt wordt moet verslaan. Wat er op zijn minst zou moeten gebeuren is dat deze onderwerpen een vaste plek in het curriculum krijgen, want zij zorgen ervoor dat journalistiek er toe doet. Een ander probleem is dat vrijwel alle *research* wordt gedaan door hoogleraren of universitaire docenten met een (sociaal)wetenschappelijke benade-

ring. Zelfs als hun werk van hoge kwaliteit is, staat het vaak te ver van de praktijk af. Ook academisch onderzoek zou gericht moeten zijn op het versterken van de journalistiek in de dagelijkse werkelijkheid. Ik zou graag experimenten zien waarin docenten, praktijkmensen en eventueel studenten samenwerken. En ik zou graag journalistenscholen zien die nieuwe manieren van verslaggeving ontwikkelen en uitproberen. Een voorbeeld. Veel Amerikaanse kranten willen de religieuze sectie versterken. Ze zien religie op dit moment als een belangrijk onderwerp, ook in het kader van de behoefte aan sociale cohesie. Waarom zouden redacteurs zich niet wenden tot universiteiten en hogescholen? Uitzoeken hoe de behandeling van godsdienst -of van arbeid, politiek, milieu, multicultuur- verbeterd kan worden is een prima opdracht voor een instelling voor hoger onderwijs, met haar uitgebreide pool van toegewijde en getalenteerde mensen. En als teams van docenten, journalisten en studenten zich samen over dit soort vraagstukken zouden buigen, zou dat het intellectuele klimaat van de opleiding zeker goed doen. Verder zou de journalistiekopleiding Campuskranten en omroepen moeten hebben die niet proberen de praktijk blindelings te imiteren, maar die iets anders, iets beters, iets met meer inspiratie en innovatie willen. Ook hiervoor zijn faculteit en studenten beide nodig. Ten slotte: de meest serieuze artikelen over juridische zaken worden in de Verenigde Staten gepubliceerd in tijdschriften van rechtenstudenten. Deze tijdschriften zijn de intellectuele thuishaven voor de juridische professie, de belangrijkste plek voor reflectie en

debat. Waarom zouden journalistenscholen die ambitie niet hebben?

CDV: Er verschijnen de laatste tijd betrekkelijk weinig nieuwe gezichtspunten over civiele journalistiek. Hoe komt dat?

ROSEN: 'Veel van de aandacht van de pers voor civiele journalistiek is inderdaad verdwenen. Dat is het onvermijdelijke gevolg van het feit dat het enige tijd als "nieuws" werd beschouwd. Een nieuwe trend blijft niet eeuwig nieuw, dus is het logisch dat er minder wordt geschreven en gedebatteerd. We zien recentelijk wel meer belangstelling op het universitaire niveau, op journalistiekscholen, waarschijnlijk omdat de academische kant van de journalistiek trager reageert. En de belangstelling uit andere landen neemt toe, bijvoorbeeld in Latijns-Amerika, Europa en Nieuw Zeeland. Ik vind dat heel belangrijk, hoewel het concept natuurlijk niet zomaar gekopieerd kan worden in een andere setting. Alleen al het feit dat men weet dat er een alternatief model bestaat binnen de Amerikaanse journalistiek is van groot gewicht, omdat de Amerikaanse journalistiek wereldwijd een goede reputatie heeft en aanzien geniet. Ik was aangenaam verrast door de grote belangstelling voor civiele journalistiek in andere landen. Dat heeft wellicht een groter gewicht dan het feit dat de journalisten van de *New York Times* er niets in zien.'

CDV: Kunt u ons ten slotte iets vertellen over uw nieuwe boek *'What are journalists for?'* en over uw verdere plannen?

ROSEN: 'Mijn nieuwe boek zal in novem-

ber uitkomen, bij *Yale University Press*. Het is zowel een soort verantwoording van de "civiele journalistiek"-stroming als het verhaal over de lotgevallen van een idee. Het vertelt in 300 bladzijden de geschiedenis van de civiele journalistiek: het ontstaan, het opkomen als afzonderlijke stroming, de praktische experimenten en projecten die door het hele land zijn gedaan, de vloed van kritiek en polemieken, en de lessen die we hebben geleerd. Ik probeer de kritiek serieus te nemen. Zo heb ik een hoofdstuk opgenomen over wat de *New York Times* en de *Washington Post* aan te merken hadden. Ik bespreek ook de intellectuele wortels van de civiele journalistiek. En zo nu en dan kijk ik kritisch naar mijn eigen rol in het geheel.'

CDV: Wat zijn uw plannen?

ROSEN: 'Eerlijk gezegd weet ik nog niet wat ik hierna ga doen. Ik verwacht enige tijd aan de promotie van het boek te gaan besteden, want ik wil natuurlijk dat mensen het gaan lezen. Ik hoop dat de publicatie van *"What are journalists for?"* de belangstelling voor civiele journalistiek zal doen opleven en een nieuwe ronde van belangstelling en debat zal losmaken. Maar, zoals ze bij de krant zeggen, de tijd zal het leren.'

Drs Nico Drok is als docent/onderzoeker verbonden aan de opleiding Journalistiek van de Hogeschool Windesheim te Zwolle. In de periode 1984-1996 was hij directeur van deze opleiding.

Dit artikel is vertaald door Nico Drok en Thijs Jansen